

Politolog Oskar Krejčí: Peníze na válku

- editor007 | 24. června 2024

SVĚT: Politolog Oskar Krejčí glosuje před summitem NATO nejnovější informace o vojenských výdajích ve světě, a to nejen v souvislosti s válkou na Ukrajině.

Blíží se summit Severoatlantické aliance, nastal čas začít bilancovat. Nejen proto, že to bude zasedání u příležitosti 75. výročí vzniku Severoatlantické aliance. Letos je to totiž 25 let od přijetí Česka do této organizace. Za Česko se vše jeví prosté: malý střeoevropský stát se stal součástí nejsilnější vojenské aliance současnosti. Jeho vláda i parlament dostaly příležitost podílet se – alespoň formálně – na rozhodování o akcích, které přesahují možnosti Česka, v některých případech mají celoevropský či dokonce globální dopad. To platí o takových intervencích, jako bylo bombardování Jugoslávie, ale i bombardování Libye nebo válka v Afghánistánu a v Iráku či současné aktivity na Ukrajině. Česko se prostřednictvím své armády za čtvrt století podílelo na více než dvaceti zahraničních misích NATO. Do některých z nich se sice zapojilo jen symbolicky: Armáda České republiky (AČR) tak plnila diplomatickou roli, když před rozpolceným světem manifestovala neochvějnou podporu Spojeným státům ve chvíli, kdy se cítily osamoceny, protože je někteří spojenci v Alianci odmítali podpořit. Jindy, jako například v případě bombardování Bělehradu či Tripolisu, bylo podle Washingtonské smlouvy diplomaticko-politické zapojení v podobě souhlasu nezbytné; i tehdy vlády v Praze svůj úkol splnily. Nikdy v minulosti nebylo Česko nebo Československo zataženo do tolika aktivit jako díky NATO. Do intervencí, které nemají nic společného s českými národními zájmy.

Některých akcí Severoatlantické aliance se AČR účastnila už před přijetím do Aliance. Čeští vojáci se zároveň podílejí i na misích OSN a Evropské unie. Tak se stalo, že v současné době žije v Česku přibližně 17 tisíc nových válečných veteránů. Odhad nákladů na zahraniční mise AČR pro letošní rok činí 1,46 miliardy Kč. Někdy ale vojáci z AČR zaplatili i nejvyšší cenu. Podle informací Ministerstva obrany zahynulo v zahraničních misích 30 příslušníků českých ozbrojených sil.

Vojenské výdaje

Minulý týden Stockholmský institut pro výzkum míru (SIPRI) vydal svoji ročenku SIPRI Yearbook 2024: Armaments, Disarmament and International Security. Ta vychází již od roku 1969, což umožnilo nashromáždit ojedinělou sérii dat o zbrojení a odzbrojení, ale také obchodování se zbraněmi na celém světě od roku 1949 do současnosti. Tedy včetně Česka po jeho přijetí do NATO. Měřeno v konstantních dolarech z roku 2022 činily v roce 1999 vojenský výdaje této malé střeoevropské země 3,4 miliardy a loni 4,3 miliardy dolarů. Z informací Ministerstva obrany ČR vyplývá, že v době vstupu do NATO měla Armáda ČR 23,7 tisíc vojáků z povolání, z toho bylo 29 generálů; v roce 2022 to bylo 27,2 tisíc vojáků z povolání, z nichž bylo 32 generálů. Zda je to mnoho či málo lze ovšem zjistit jen v porovnání s potenciálním protivníkem a spojenci.

Představa protivníka se v dokumentech NATO za poslední čtvrtstoletí zásadně proměnila. V roce 1999 byla na summitu Severoatlantické aliance, jenž rozhodl o přijetí Česka do NATO, schválena Strategická koncepce Aliance, která nedefinovala jako protivníka žádnou zemi. Byla to doba plná triumfalismu oslavujícího vítězství ve studené válce, vize asymetrických konfliktů proti nestátním aktérům, jako jsou teroristické skupiny. Několik dní před začátkem bombardování Jugoslávie ovšem tato Strategická koncepce požadovala, aby Aliance byla schopná „přispívat k předcházení konfliktům a ke krizovému řízení prostřednictvím operací mimo článek 5“. Za touto formulí se skrývá vize vojenských akcí, které nemají charakter obrany členských států NATO, což byla původní představa funkce Aliance podle článku 5 Washingtonské smlouvy. To vše je minulostí. Strategický koncept

přijatý na summitu NATO v roce 2022 už jako nepřítel určil konkrétní státy. Podle Aliance, tedy i Česka, „Ruská federace je nejvýznamnější a nejpřímější hrozbou pro bezpečnost spojenců a pro mír a stabilitu v euroatlantické oblasti“ a je to Čína, která „ohrožuje naše zájmy, bezpečnost a hodnoty“.

Hromada peněz

Světové vojenské výdaje rostou. Podle SIPRI loni činily 2,4 bilionu dolarů (ročenka Military Balance 2024, kterou v únoru vydal britský Mezinárodní institut strategických studií, uvádí 2,2 bilionu dolarů). Podle odhadu centrály NATO byly v minulém roce celkové vojenské výdaje Aliance 1,3 bilionu dolarů – což je víc než polovina světových vojenských výdajů. A stále se to některým politikům a vojákům zdá málo. Dnes lze tyto požadavky na další růst vojenských výdajů zdůvodňovat válkou na Ukrajině, vždyť Alianci chybí zbraně i munice a modernizace stávajících zbraňových systémů je pomalá. Je prý třeba zbrojit, protože nebezpečí z Ruska a Číny bylo podceněno. Jenže podle údajů SIPRI vojenské výdaje jen samotných Spojených států byly už před válkou na Ukrajině větší než výdaje Ruska a Číny dohromady, a mnohem vyšší byly i loni. Vyšší byly a jsou souhrnné vojenské výdaje evropských členů NATO než výdaje Ruska.

Lze samozřejmě namítnout, že je to Čína, kdo má největší růst zbrojních výdajů. Vždyť během roku se její jaderný arzenál zvětšil ze 410 na 500 nukleárních náloží. Jenže Spojené státy mají jaderných náloží desetkrát více, konkrétně 5044. A nejde jen o jaderné zbraně. Zajímavou informaci o zbrojení přináší SIPRI v přehledech ukazujících vojenské výdaje na jednoho obyvatele. Vyplývá z nich, že Čína i Rusko mají mnohem menší vojenské výdaje per capita nejen při srovnání se Spojenými státy, ale i při porovnání s uvedenými západoevropskými mocnostmi.

Dalo by se říci, že v případě USA onen téměř třináctinásobek ve srovnání s Čínou není nic zvláštního: ve Spojených státech je plat vojáka vyšší než v Číně a také zbraně jsou dražší. A může se zdát, že Spojené státy mohou vydávat víc peněz prostě proto, že na to mají. Jenže ony nemají. Celková zadluženost USA – tedy dluhy od studentských půjček přes finanční závazky obcí a jednotlivých států až po zadluženost federální vlády – překročila těžko představitelnou hranici sta bilionů dolarů. Vážné obavy, co kombinace zdivočelých vojenských výdajů a astronomického dluhu nadělá v politice, jsou zcela oprávněné.

Vojenské výdaje per capita
– běžný US dolar –

	2020	2021	2022	2023
USA	2 317,1	2 392,4	2 544,2	2 694,2
Čína	181,0	200,5	204,8	207,9
Rusko	423,8	454,2	707,4	757,8
Velká Británie	869,9	968,1	949,2	1 106,4
Francie	818,0	877,8	830,0	946,6
Německo	639,9	677,5	673,5	802,3
Polsko	357,0	399,3	384,9	771,5
Česko	303,7	367,0	381,7	481,8
Slovensko	375,1	379,0	369,6	459,6

Zdroj: SIPRI
modrá čísla představují odhad

Nenasytý militarismus

Vzhledem k problémům se zbraněmi i municí pro Ukrajinu či s poukazem na kvalitu některých zbraní Ruska a Číny se může zdát, že i uváděné obrovské výdaje NATO jsou nedostatečné. Při takovémto přístupu nelze najít hranici dostatečnosti. Modernizace zbraní nejenže pokračuje, ale s příchodem umělé inteligence se dramatičuje. Svět zbraní se stává téměř nesrozumitelný pro státníky-amatéry. A

nelze zapomínat, že podle některých komentátorů úprk vojáků USA a jeho spojenců z Afghánistánu byl dán mimo jiné tím, že zanechání zbraní na místě umožnilo vyhnout se porovnání, kolik zbraní bylo účtováno a kolik jich bylo skutečně dodáno. V každém případě by bylo vhodné doporučit novému generálnímu tajemníkovi NATO, který vzejde z červencového summitu ve Washingtonu, aby své působení zahájil tím, že vyhlásí či doporučí hloubkový audit, přezkoumání účtů spojených s vojenskými výdaji jednotlivých států i centrály Aliance.

Evropa i svět potřebují zcela novou bezpečnostní architekturu. Jenže zatím probíhá eroze i toho zbytku bezpečnostních dohod a institucí, které po sobě zanechala studená válka. Nejnověji Rumunsko odmítlo udělit víza ruské a běloruské delegaci na zasedání Parlamentního shromáždění Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Moskva reaguje tím, že se chystá v dané organizaci pozastavit členství. Nejhorší na tom je, že to vše někomu vyhovuje.

Jedním z největších problémů kapitalismu amerického typu je fakt, že tamní ekonomika militarismu potřebuje. Státní vojenské investice národní hospodářství zklidňují: je zde zaručený odběratel-stát; stát pomáhá zálohovat výzkum; zbrojení nabízí pracovní místa; zbraně tvoří výhodný vývozní artikl. Co na tom, že se jedná o obrovské plýtvání zdroji, a to nejen formou nákupu zbytečných zbraní pro Armádu České republiky. Hlavní jsou zisky několika vyvolených. Podle SIPRI v roce 2022 dominovalo ve světovém žebříčku zbrojařských firem 42 společností z USA s kombinovanými tržbami ve výši 302 miliard dolarů. Tyto firmy mají svoji mocnou lobby, která hlídá jejich zájmy ve vládě, v Kongresu, v médiích, ve školách. A straší veřejnost. Když se pak někdo vzepře, může dopadnout jako jeden z hrdinů pozoruhodného románu Obchodník se smrtí od Hugh Laurieho: „Vojenskoprůmyslový komplex se probudil z dřímoty, zvedl velkou línou tlapu a zašlápl ho, jako by byl jen obyčejná lidská bytost.“

AUTOR: Oskar Krejčí

[ZDROJ](#)